

שיחה עם יובל מסקין על 'ריצה'

יובל: רותי קנר, אשה שמתאבדת באופן קבוע על מילים, זאת אומרת, העובדה שזו כבר עבודה רביעית או חמישית ע"פ ס. יזהר עם נאמנות מלאה לטקסט, דבר שנשמע לא הגיוני ולא אפשרי והיא עושה את זה. אני אפילו אזכיר שסיפרת לי בזמנו שבאת לס. יזהר לקבל ממנו רשות לעשות את 'גילוי אליהו' ושהוא אמר: "תשמעי, זה הרי בלתי אפשרי אבל תעשי" ואז כשזה יצא ויצא טוב אז היא אמרה שבעצם זה הייתה הכנה ל"אצל הים" שזה הרבה יותר קשה. היא רצתה לבדוק אם בכלל אפשר. מדי פעם היא נטפלת ליובל שמעוני או קפקא אבל קפקא של המילים.

אז בואו נעשה סדר אני מדבר על 'ריצה' שזאת יצירה חדשה של רותי קנר וקבוצת התיאטרון שלה. והיא נמצאת פה ונמצא פה גם המלחין – זאת אורטוריה לטעמי, אבשלום אריאל ושניהם באולפן אבל אני כן אמשיך את העניין הזה של ס. יזהר. בקפקא שבעצם עבדת על מילים קיבלת לרגע להחזיק ביד מחברת של קפקא בכתב ידו לומד עברית. ואז יש מילה בלועזית ואותה מילה בעברית. ואני ראיתי את זה – פעם ראשונה שהקבוצה שלך התמודדה עם מילים ולא עם משפטים. ובעיני זה היה מרתק ואמרתי לך תביאי מוזיקאים לקהל. אז הנה הקשבת לי ועכשיו זו אורטוריה. אין פה דרך להתעלם מהמוזיקה. מה דחף אותך לנסות להלחין יזהר. לא מספיק קשה ככה?

רות: זה נראה לי מובן מאליו, בספרו של יזהר אצל הים יש שלושה סיפורים. וכבר ב-2005 בקבוצה שלנו עשינו שניים מהם, הסיפור על הכינרת והסיפור על הים התיכון והסיפור השלישי על ים המלח נראה לי משהו אחר לגמרי ולא נגענו בו אז, חשבתי שיש בו אופל ועומק וטלטלה שאסור להם להיות מיוצגים על במה. זאת לא הצגה. לי היה ברור שרק מוזיקה יכולה לגעת במילים האלה של הסיפור 'ריצה אצל הים' ואני מודה לך שאתה אומר אורטוריה כי אני מהרגע הראשון חשבתי שזו אורטוריה אבל המלחין חשב שזאת לא הגדרה נכונה ולכן זה לא נקרא ככה בינתיים

יובל: אז מה היא ההגדרה הנכונה?

אבשלום: זאת הבעיה שלא נמצאה עדיין ההגדרה הנכונה. אני מאוד הייתי אלרגי מההתחלה לקרוא לזה אופרה או אורטוריה בגלל שגם מלכתחילה רציתי לא לדעת מה זה, לא להחליט שזה באיזה מבנה מוכר, אירופאי, עתיק, אבל מן הסתם יש בזה מאפיינים של אורטוריה שאי אפשר להתעלם מהם. קודם כל המילה המדוברת או המושרת מאוד דומיננטית כאן, זאת אומרת לא משחקים על הבמה כל הזמן ומצד שני זה לא קונצרט, זה אירוע של מילים.

יובל: וזה לא אופרה

אבשלום: וזאת ממש לא אופרה ומצד שלישי אני עדיין מנסה להבין בדיוק בדיוק מה זאת הסוגה הזאת. זה לא פשוט

יובל: אוקי אז רגע אני קופץ - וזה אומר מראש פחות בימיו

רות: אני חושבת שיש טעות בהבנה מה זה בימיו. אנשים חושבים שבמאי זה איזה שוטר תנועות שיוצר תנועות על הבמה וסיטואציות פיזיות

יובל: זה דווקא יש פה

רות: כן אבל מעט מאוד וזה לא הדבר העיקרי. ואני גם לא קוראת לעצמי במאית דרך אגב אבל זה כבר בהזדמנות

יובל: איך את קוראת לעצמך? אם זה לא אורטוריה....

רות: כן אתה רואה אנחנו לא בהגדרות

יובל: יוצרים נקרא לכם

רות: אבל העבודה של מאות אלפי שעות עבודה שאני עושה עם השחקנים והמבצעים היא עבודה על המילים. זאת העבודה שלי. ליצור את תנועת המילה ופעולת המילה והסיטואציה הפיזית לא ממש מעניינת אותי

יובל: אני אתן לך אבל שתי דוגמאות אני כבר עף עם כל מיני עבודות שלך, כשעשית יובל שמעוני ופתאום שני שחקנים קבועים שלך רונן בבלוקי וטלי קרפ לרגע הייתה להם הזדמנות לעשות תפקידונצ'יק הם כל כך אהבו את זה ראיתי את ההנאה הגדולה. עכשיו תציעי להם, היום יבוא במאי טוב ויגיד להם בואו תשחקו לי הם יגידו לא, הם מפחדים מזה.. לחילופין ההפוך לגמרי בזמנו עשית ערב עם יהודית רביץ ואירחתי אתכם באולפן שאלתי מה בעצם עשית? לא רואים בימוי בכלל. ואז יהודית ניסתה להגדיר, היא אמרה: "היא הביאה אותי למקומות שאני לא יודעת מה יש שם"

רות: כן נכון. איך אתה זוכר?

יובל: זה פסוק שנחרט לי. יהודית אמרה: "ואז כשהגעתי לשם רותי הייתה שם". ושאלתי היא ידעה שם את התשובה? היא אמרה לי "לא". אז זה עושה את ההגדרה מאוד נזילה. את מן מצפון של דבר? מצפון של מילים שמתגשמות בפה של אנשים?

רות: מעניין המילה מצפון. אני חושבת שהמאבק שלי עם המילים זה לנסות לנפץ את הקלישאות שאורבות להן. יש בעיה אדירה עם דיבור ועם שירה. אנחנו בקלות נמשכים אפילו, כי הן מגינות עלינו, לקלישאות של דיבור ואז הדיבור מת והשירה היא מתה. ובאמת הטלטלה הזאת כדי להגיע לאזור הלא בטוח, הלא ידוע והשבור ולכן אנחנו שמים גם הרבה הפרעות לדיבור ובכלל לכל האירוע כדי שדרך הביקוע של הבטוח והידוע מבצבץ רגע של אמת.

יובל: למה החיים קשים? נגיד יש לכם סיפור ילדים, אז כן יותר קל להתחיל את ההתמודדות גם מבחינת הקהל. את הלכת לטקסטים הרבה פעמים.. אם היית באה להתייעץ איתי הייתי אומר לך תשמעי רעיון נפלא - בלתי אפשרי, עזבי את זה. עובדה שאני בא לתוצאה ואני אומר וואו אני לא מאמין זה עובד.

רות: כן וזה לא בקלות. הנה אתה מדבר על ריצה ואתה רואה אנשים שעומדים, מדברים, שרים וזה נשמע דווקא קל כי חלק מהעבודה זה להוריד את העומסים, יש איזו חשיבות יתר ורצינות יתר. זה נראה שככה זה חייב להיות אבל זאת עבודת פרך וגם אם הם לא זזים על הבמה במקומות מסויימים, אנחנו בחזרות מטלטלים את הגוף טלטלות אדירות כדי לפתוח אותו

יובל: מוזיקה נורא עוזרת. הרבה פעמים את רואה שחקן נאבק נגיד בברכט ואז פתאום מגיע שיר והכל מסתדר. ואתה אומר וואלה למה הוא לא משחק ככה?

רותי: נכון.

יובל: ועכשיו אני חוזר אליך אתה אומר אני לא יודע איזו סוגה שמעתי שם, כל מיני סוגים של, טאצ' של רוק, טאצ' של ג'אז, טאצ' של מודרנה, טאצ' של מודרנה ישנה, שירי ארץ ישראל, מוזיקה מגעילה מהיום של מין איזה אורגן מהגהנום שעושה אוקסה אוקסה. כל קטע אתה מלחין לגופו ואז מנסה לשים את הפאזל? יש קו שמוליך?

אבשלום: זה מעניין כי בדיוק חשבתי על זה היום שהרבה דברים שחוויתי בקריאה הראשונה של הסיפור הזה עברו לתוצאה הסופית ואחד מהם זה גם משהו שיהיה מדבר עליו בעצמו שהוא רוצה גם וגם וגם וגם. יש איזה מן ריבוי אינסופי של קולות, של גוונים שונים, של צבעים שיוצאים בסיפור החוצה, ואותי, שאני גם אוהב הרבה דברים עוד מלפני זה ונמשך לכיוונים שונים, זה לקח אותי לנסות למצות כל קטע עד הסוף. אם יש קטע שמדבר על דימוזמים אז לנסות להכנס בזום אין אל מה זה הדימוזמים האלה שהוא מדבר עליהם כל כך יפה ואם יש קטע נורא אלים דווקא של איזה מן מאבק בין כוחות הטבע בסיפור אני לא יכולתי לא ללכת עם זה עד הסוף ולהלחין קטע אלים. אתה קורא לזה רוק אבל מבחינתי זה לגייס כוחות מוזיקליים שמנכיחים את הכוח הזה.

יובל: זה הזכיר לי קצת באופן לא אחראי אופרה שאני מאוד אוהב. וויצק. שאלבן ברג שם כותב מה שהוא רוצה על כל קטע. הוא לא מחוייב לסגנון אחד וזו עדיין יצירה שלמה.

אבשלום: הקשבתי לה הרבה בשנה האחרונה ובעניין של המכלול וזה אולי קשור לוויצק גם, בכל הדבר הזה הנורא מרובה ומגוון היה לי מאוד חשוב לשמור על עקרונות אחדים. למשל בתוך הסיפור מופיעים כל מיני ציטוטים של שירים מהתקופה ההיא של שנות הארבעים, שירים של טיולים, "עוד לא נִתְקָה השְלֶשֶׁלֶת", "מִדָּן וְעַד אֶל עָרִישׁ נָסַל לְנוּ כְּבִישׁ" וכל פעם זה מופיע עם לה לה לה לה. זה כמו מן פסקול של הסיפור. זו בעצם הייתה נק' המוצע של ההלחנה של המוזיקה. מה זה השירים האלה שכבר מופיעים שם? ואני החלטתי שאני הולך לגזור מהשירים האלה לא את המנגינות, לא את ההרמוניה, לא את הסגנון, אלא את העקרונות העמוקים שנמצאים בהם. ספציפית עקרון שמופיע בכל אחד מהשירים זה עקרון של סקוונצה. וזה בדיוק כמו השלשלת זה אותו דבר שמופיע בהתפתחות ואני החלטתי די בהתחלה שלא משנה כמה אני אלך לסגנונות שונים ולמרקמים שונים על פני השטח אני אשמור על החוק הזה מאוד מאוד נוכח ואני חושב שממש אפשר לשמוע את זה.

יובל: ואגב באופן גס יש שיר שחלק מהקהל מגיע לפני ולומד לשיר אותו ואז כשהוא מושר על הבמה זה מן שיר לה לה לה כזה שנשמע כמו השתקפות שבורה של המון שירים ששרנו אבל שבורה. הוא לא פשוט כמו שהוא נשמע. ואז חלק מהקהל ברגעים הנכונים שר אתכם לפעמים עומד ושר לפעמים בשקט לפעמים בקול רם. זה חלק מהעניין?

אבשלום: כן זו כמו התמצית של העקרון הזה זו גרסה טהורה של שיר סקוונצה כזה שמביא לנו את התחושה של הביחד שלפעמים מתחזקת במהלך היצירה ולפעמים נשברת. לפעמים בנאדם אחד נשאר לבד. זה איזה מן מודל ללכת לפיו, לשבור אותו.

יובל: לצורך העניין הזה, פתרת פתרון מוזיקלי מבריק אבל ברור מאוד, כמעט חד ממדי כדי שנבין. ועבדת עם השחקנים האלה והוצאת מהם יופי של תוצאות וגם פה הם שרים. פה היה צורך באנשים מוזיקה. הבאת גבר אחד, אגב טנור גם, כל השאר בנות, בין האלט לסופרן, עם חינוך מוזיקלי שונה, שומעים את זה בשירה שלהן. איפה אספת אותן? כולן צעירות מאוד, זה אגב הגיל של האנשים שהולכים לטיול הזה לריצה הזאת בסיפור

אבשלום: דווקא הגיל יצא במקרה, הנק' מוצא שלי בלחפש קולות הייתה זה שבסיפור עולים הרבה קולות והקולות הם מאוד שונים. יש קולות של בני אדם, למשל קולות של ספנים שהמטיילים פוגשים בטיול שלהם, יש גם את הקול של הרוח ויש את הקול של הטבע עצמו

יובל: הקולות נעים מרוך עד אלימות ויש לפחות שתי בנות שם שכל אחת בדרכה מביאה אלימות לבמה, אחת זאת תומר דמסקי שמרביצה לאיזה ערמת גרוטאות שהיא בנתה לבד ומקבלת קרדיט על זה בתוכנייה וצורחת והשנייה היא נטע ברזילי

אבשלום: משוגעת לחלוטין

יובל: עם חיבור למשהו אדמתי

אבשלום: כן אז בגדול אני ידעתי שאני רוצה שתהיה לי סדרה של קולות מאוד מאוד שונים ומגוונים שיוכלו להבקיע את הקולות ולהביא אותם עד הסוף ולהביא אותם בגיוון שלהם ובעזות שלהם ומצד שני יש שתי זמרות ששרות בקול מאוד רך. שזה גם קיים.

יובל: אני חושב שמי שבא מבחוץ לא ידע מי הזמרת ומי השחקנית. אולי שחקנית הוא ידע כי יש לכל שחקן ושחקנית את הנאמבר לפחות האחד שלה כך שאפשר לדעת - כן זאת שחקנית ושל רותי קנר במובן הטוב של המילה. אבל בגדול אתה נותן שם המון מקומות שבני אדם יכולים לשיר כנראה או שעבדת איתם נורא קשה

אבשלום: גם וגם וזה קשור לזה שחלק גדול מהוויז'ן היה לא להתייחס לשירה ודיבור ונגינה כאל דברים הטרוגניים לחלוטין זאת אומרת זה כן היה ממש מטרה לנסות למצוא מקומות שדיבור זולג לשירה, שירה זולגת לדיבור, שחקנית שרה, זמרות מדברות, נגנים שרים

יובל: כמו במקהלות הקטנטנות שיש שתי זמרות ושחקנית, אם אני לא מכיר אני לא יודע מי זמרת מי לא. עכשיו את פתאום מקבלת לידיים ערמה של נשים צעירות, גבר אחד

רותי: ויש גם נגנים

יובל: כן, הרי לעבוד אצלך IT TAKES SOMETHING, זה לא כל שחקן מיד יבוא ויתאים ויצליח. את מקבלת פה ערמה של אנשים שאולי המילה תיאטרון זרה אליהם, והם לא מתורגלים ביחס למילה כמו שאת רגילה ועוד פעם את יוצרת מצב שברוב הזמן אין לי מושג מי עובד איתך כבר 17 שנה ומי בכלל לא

רות: כמה טוב לשמוע את זה

יובל: נו אני פה כדי לתת קומפלימנטים. איך עובדים עם אנשים לגמרי חדשים שבאים בעצם מסוג אחר של אימון, של תרבות, של לא יודע מה?

רות: קודם כל זו באמת עבודה משותפת ואני אולי אוסיף כאן משהו על מה שאבשלום אמר עכשיו, גם דרך העבודה וגם התוכן של הסיפור באיזשהו אופן קשורים לשכבות. אבשלום ואני עשינו נסיעה לים המלח לקראת העבודה הזאת ולקחו אותנו שם לסיור לאזור של גבעות שנקראות חאוורים. הגבעות האלה בנויות שכבות שכבות ואפשר לפי כל שכבה לראות מה היה בים המלח לפני 100 אלף שנה ומה היה לפני שלוש שנים. רואים כי כל שכבה מכילה את האספלט שהיה באותו הזמן באזור או את החורש ואני מרגישה שהעקרון הזה של השכבות גם ביצירה עצמה, גם בעבודה המוזיקלית, גם בעבודה הטקסטואלית והבימתית וגם באופן העבודה ובדרך שבה עשינו את החזרות, העקרון הזה של השכבות נמצא שם ומשקף אולי את ההתייחסות לזמן שיש בסיפור, הזמן הזה שהוא אינסופי שהוא נצחי ומצד שני הוא רגע, השבירה של שרשרת של הזמן לרגע אחד בודד. אני חושבת שאולי החאוורים האלה של ים המלח הם ההשראה.

יובל: אם אני משליך מזה, כדי ליצור שכבות שונות את צריכה מגוון גדול של בני אדם

רות: בטח וזה כיף אדיר השונות הזאת בין האנשים
יובל: זאת עבודה אפילו מהבחינה הטכנית הכי מורכבת שעשית? במה ותאורה והגברה מסובכת ומכל הפאזל העשיר הזה, כל פעם שאתה תראה שיש יד שמנווטת את זה

רות: אז קודם כל יש שותפים נפלאים לעבודה הזאת שזה רוני תורן שעיצב את הבמה ויאיר וורדי

שעיצב את התאורה ונועה אלהרן את התלבשות, אנשים שהם שותפים מלאים. בכלל בעבודה שלנו הזאת ובקבוצה אנחנו משתדלים לא לעשות הפרדות כל כך גדולות בין מי עושה מה, אז רוני יכול לתת הערה על מילה ואני הערה על צבע ואבשלום על תנועה בימתית אנחנו באמת עבדנו יחד. כמוכן שכל אחד לקח אחריות על התחום שלו

יובל: אבשלום עכשיו השתתף פעמיים בתנועה בימתית עם נועם ענבר, תנועה בימתית כבר יש לו בגוף. אגב גם הנגנים מבימים בדרך זו או אחרת

אבשלום: אני חושב שחלק מהכיף היה שהביצוע המוזיקלי ברובו נשאר ביצוע מוזיקלי, כלומר הנגנים באמת מנגנים והזמרות באמת שרות

יובל: כלומר יש חצי עבודה לביים כי הם כבר עושים איזו פעולה. מתי עוד? אני בהחלט מרגיש שזו יצירה שקשה לפצח ושצריך לבוא שוב פעם

רות: אתה מוזמן שוב, עשרה ואחד עשר בינואר.

יובל: אז אני מזכיר 'ריצה', כל מי שכבר מכיר את העבודות של רותי קנר אני לא צריך להמליץ לו, ומי שלא מכיר - עוד הזדמנות ובהחלט להכיר מחדש את אבשלום אריאל שכל פעם שהוא מעורב במשהו יש טעם וריח.